

۹۱۱۵۷۱۳۴

نظریه‌ی تعطیل، تخفیف و تبدیل

مجازات‌های حدی

از منظر اختیارات حاکم اسلامی

مؤلفان:

دکتر دانا ایمان

امیر بارانی بیرانوند

مجمع علمی و فرهنگی مجد

www.ketab.ir

سرشناسه	: عالمیان، دانیال،
عنوان و نام پدیدآور	: نظریه‌ی تعطیل، تخفیف و تبدیل مجازاتهای حدی از منظر اختیارات حاکم اسلامی / مولفان دانیال عالمیان، امیر بارانی بیرانوند.
مشخصات نشر	: تهران: مجده، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۵۴-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۸۳.
موضوع	: تخفیف مجازات (فقه)
موضوع	: (Extenuating circumstances (Islamic law
سناسه انروده	: بارانی بیرانوند، امیر،
رده بندی کنگره	: BP ۱۹۵/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷۵
شماره کتبی	: ۵۷۲۹۴۲۳

هرگونه تکثیر یا تکرار از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. مؤلف: تخلف را به دفتر مرکزی مجده گزارش فرمایید.

نظریه‌ی تعطیل، تخفیف و تبدیل مجازاتهای حدی

از منظر اختیارات حاکم اسلامی

مؤلفان: دکتر دانیال عالمیان / امیر بارانی بیرانوند

انتشارات مجده

چاپ اول: ۱۳۹۹ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و همه حقوق «مجده» است.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۵۴-۳

ISBN: 978-622-225-154-3

دفتر مرکزی مجده:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای شهیدان، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۳۳۸۶

فروشگاه مرکزی: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجده در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۸ مقدمه
۹ بخش نخست: کلیات
۹ فصل اول: مفاهیم و مبانی نظری پژوهش
۹ مبحث اول: مفاهیم پژوهش
۹ ۱. فقه
۱۰ ۲. حکم
۱۱ ۳. حکم حکرمتی
۱۳ ۴. حد
۱۴ ۵. حد
۱۶ ۶. تعزیر
۱۷ ۷. تعطیل
۱۷ ۸. تخفیف
۱۷ ۹. تبدیل
۱۸ ۱۰. ولایت
۱۹ مبحث دوم: مبانی نظری پژوهش
۱۹ ۱. ضرورت حکومت در جامعه
۲۴ ۲. تاریخچه‌ی ولایت فقیه و حوزه‌ی اختیارات وی: در فقه امامیه
۳۷ ۳. مبانی مشروعیت ولایت فقیه
۶۱ ۴. مفهوم ولایت مطلقه فقیه
۷۲ فصل دوم: حدود الهی
۷۲ مبحث اول: انواع حدود الهی
۷۳ مبحث دوم: اجرای حدود الهی در زمان غیبت
۷۵ ۱. قائلین به اجرای حدود الهی در زمان غیبت
۷۹ ۲. قول مخالفین اجرای حدود الهی در زمان غیبت
۸۱ ۳. دیدگاه نگارنده
۸۵ بخش دوم: بررسی نظریات تعطیل، تبدیل و تخفیف حدود در عصر غیبت
۸۵ فصل اول: قلمرو اختیارات ولی فقیه در تعطیلی حدود در عصر غیبت
۸۵ مبحث اول: تحریر محل نزاع
۸۹ مبحث دوم: بیان دیدگاه موافقان عدم اختیار ولی فقیه در تعطیلی حدی از حدود

۱. ادله‌ی طرفداران عدم اختیار ولی فقیه در تعطیلی حدی از حدود الهی..... ۹۱
۲. نقد ادله‌ی موافقان عدم اختیار ولی فقیه در تعطیلی حدود..... ۹۴
- مبحث سوم: ادله قائلین به اختیار نسبی ولی فقیه در تعطیلی حدی از حدود الهی..... ۱۰۰
۱. جواز تعطیلی حدی از حدود الهی در صورت وجود تراحم..... ۱۰۰
۲. اطلاق ولایت فقیه مستلزم اختیار او در تعطیلی حدی از حدود الهی است..... ۱۰۵
۳. مبتنی بودن احکام و حدود بر مصالح و مفاسد مستلزم اختیار فقیه در تعطیل نمودن حدی از حدود الهی..... ۱۰۸
۴. اثبات اختیار ولی فقیه در تعطیلی حدی از حدود الهی از طریق تنقیح مناط..... ۱۱۳
۵. ضرورت حفظ نظام، از دلایل اصلی اختیار ولی فقیه در تعطیلی حدی از حدود الهی..... ۱۱۵
۶. ضرورت حفظ نظام در حوزه احکام ثانوی..... ۱۲۲
۷. ضرورت حفظ نظام در حوزه احکام ولایی..... ۱۲۴
۸. اختیار، فراقانونی، شیوه متعارف در دولت‌ها و حکومت‌ها..... ۱۲۵
۹. وجوب اختیار و اختیار قدرت فرا قانونی، شرط ضروری توسعه..... ۱۲۸
- مبحث چهارم دیدگاه نگارنده در باره اختیار ولی فقیه در تعطیلی حدی از حدود الهی... ۱۲۹
- فصل دوم: بررسی فلسفه اختیار ولی فقیه در اعطاء تخفیف در حدی از حدود الهی..... ۱۳۱
- مبحث اول: تحریر محل نزاع..... ۱۳۱
۱. تخفیف در مجازاتهای اسلامی..... ۱۳۲
۲. کیفیت تخفیف..... ۱۳۳
۳. جهات تخفیف..... ۱۳۳
۴. معافیت‌های قانونی..... ۱۳۴
۵. کیفیت تصور تخفیف در حدود اسلامی..... ۱۳۴
۶. تخفیف مجازات؛ روح حاکم به مجازاتهای حدی و تحریر اسلام..... ۱۳۵
- مبحث دوم: قواعد و احکام تخفیفی فقه جزایی اسلام..... ۱۳۶
۱. قاعده فقهی «درأ»..... ۱۳۶
۲. عدم جریان قیاس در باب جزائی..... ۱۳۷
۳. سخت بودن کیفیت اثبات جرم..... ۱۳۸
۴. احکام تخفیفی یا تخفیفات مقرر شرعی در باب حدود اسلامی..... ۱۳۹
- مبحث سوم: ادله نظریه عدم اختیار ولی فقیه در اعطاء تخفیف در حدی از حدود الهی..... ۱۴۳
۱. خروج از اصول عقلی و فطری..... ۱۴۳
۲. اعطاء تخفیف در حدود الهی مستلزم تغییر تدریجی اسلام..... ۱۴۴
۳. اعطاء تخفیف در حدود سبب سستی اسلام می‌گردد..... ۱۴۴
۴. تخفیف در حدود سبب تقویت مصالح حدی و کاهش اثر بازدارندگی آن می‌شود..... ۱۴۵
- مبحث چهارم: نقد ادله نظریه عدم اختیار ولی فقیه در اعطاء تخفیف در حدی از حدود الهی... ۱۴۶

۱۴۶	۱. نقد دلیل اول
۱۴۷	۲. نقد دلیل دوم
۱۴۸	۳. نقد دلیل سوم
۱۴۸	۴. نقد دلیل چهارم
۱۴۹	مبحث پنجم: ادله نظریه موافقین اختیار ولی فقیه در اعطاء تخفیف در حدی از حدود الهی
۱۴۹	۱. تراحم
۱۵۰	۲. اطلاق ولایت فقیه
۱۵۱	۳. تنقیح مناط
۱۵۳	۴. ابتناء احکام و حدود اسلامی به مصالح و مفاسد
۱۵۴	۵. ضرورت حفظ نظام مقتضی اختیار ولی فقیه در اعطاء تخفیف در حدود است
۱۵۶	ترتیب توسعه و وجود اختیار مطلق برای حاکم است
۱۵۷	۷. مفهیم اولویت
۱۵۸	۸. تخفیف حدود جلوه‌ای از جلوه‌های رحمت الهی
	مبحث ششم: دیدگاه نگارنده دربارهٔ اختیار و یا عدم اختیار ولی فقیه در اعطاء تخفیف در حدی از حدود الهی
۱۵۹	۱. فصل سوم: قلمرو اختیار ولی فقیه در تعیین یا تغییر حدی از حدود الهی
۱۶۲	مبحث اول: تحریر محل نزاع
۱۶۳	۱. ماهیت تبدیل یا تغییر
۱۶۴	۲. انواع تبدیل
۱۷۰	مبحث دوم: دیدگاه مخالفین اختیار ولی فقیه در تبدیل حدی از حدود الهی
۱۷۰	۱. ادله مخالفین اختیار ولی فقیه در تبدیل حدی از حدود الهی
۱۷۲	مبحث سوم: ادله و مؤیدات موافقین اختیار ولی فقیه در تبدیل حدی از حدود الهی
۱۷۲	۱. مفهوم اولویت
۱۷۳	۲. نقش عنصر زمان و مکان در تشریح و چگونگی اجرای احکام الهی
۱۸۱	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۸۷	منابع و مأخذ

مقدمه

بر اساس آنچه از روایات بدست می‌آید، اقامه حد بر مرتکب جرم، مورد اهتمام شارع مقدس قرار گرفته است تا آنجا که مطابق روایتی از پیامبر اکرم (ص): «اقامه حد بهتر از باران رحمت است»^۱، یا در اهمیت اجرای حدود آمده است که یکی از علل قیام امام حسین (ع) در مقابل حکومت اموی تعطیلی حدود الهی بوده است. گذشته از این، فلسفه تشریح عام کیفری اسلام، تشکیل جامعه سالم بر مبنای سالم سازی محیط زندگی و پیشگیری از جرم است. تا با برپایی حدود الهی، از مصالح بنیادین جامعه پاسداری شود و اجرای حدود و تریات زنهکاران تأدیب و اصلاح شوند. با این وجود یکی از مسائل پر ماجرا در فقه امامیه مسأله‌ی ملاک و معیار اختیار حاکم در تعطیلی و تبدیل و تخفیف حدی از حدود در زمان بیعت عام (ع) می‌باشد به گونه‌ای که با بررسی کتابهای فقهی با نظرات مختلفی در این خصوص روبرو می‌شویم.

از حیث پیشینه، باید گفت مؤلفان ولایات فقیه و حوزه‌ی اختیارات آن از جمله مباحث مورد توجه فقیهان بوده که در کتب فقهی خویش و در ابواب متعدد و پراکنده به فراخور بحث و متناسب با آن به تحلیل این مبحث پرداخته‌اند؛ و اگرچه ممکن است عنوان ولایت فقیه و ولی فقیه با درک امروزی در لسان فقهیان متدنه یاد نشده باشد، اما در ذیل عناوینی چون امام مسلمین، امام عادل، سلطان زمن، الولاية العامه یا عموم الولاية و... در جای جای مباحث فقهی به گستره‌ی اختیار فقیه اشاره شده و برخی با ذکر فتوا و برخی دیگر نیز با نگاهی تحلیلی و با بررسی ادله‌ی مربوطه بحث مورد نظر را بی‌جویی کردند؛ البته بدیهی است که در دوره‌های میانی و متأخر بحث مذکور جدی‌تر مطرح شده است تا جایی که فقیهان بزرگی چون شهید ثانی، کاشف الغطاء، صاحب جواهر، ملأ احمد نراقی رساله‌های مستقلی را پیرامون ولایت فقیه نگاشته‌اند و البته در دوره معاصر نظرگاه ولایت فقیه به منصفه‌ی عملی رسید و حکومتی به پشتوانه‌ی این باور شکل گرفته است و از این طریق زمینه ظهور پژوهش‌های مختلف و برگزاری همایش‌ها و سخنرانی‌ها در مورد موضوع فوق اشاره مهیا شده که معروف‌ترین آن اثر فاخر مرحوم امام خمینی (ره) کتاب «البیع» می‌باشد. در این پژوهش کوشیده‌ایم تا نظرات را به صورت کامل و مشروح مطرح و تا حد ممکن در ترازوی نقد و نظر قرار داده‌ایم تا از این بستر در حد توان گامی در راستای اعتلای فقه شیعه برداشته باشیم.